

II

(Akti, katerih objava ni obvezna)

SVET

SKLEP SVETA

z dne 20. februarja 2006

o strateških smernicah Skupnosti za razvoj podeželja (programsko obdobje 2007–2013)

(2006/144/ES)

SVET EVROPSKE UNIJE JE –

ob upoštevanju Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti,

ob upoštevanju Uredbe Sveta (ES) št. 1698/2005 z dne 20. septembra 2005 o podpori za razvoj podeželja iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP) ⁽¹⁾, in zlasti prvega stavka člena 9(2) Uredbe,

ob upoštevanju predloga Komisije,

ob upoštevanju mnenja Evropskega parlamenta ⁽²⁾,

ob upoštevanju naslednjega:

(1) Člen 9(1) Uredbe (ES) št. 1698/2005 določa, da se strateške smernice za razvoj podeželja za programsko obdobje od 1. januarja 2007 do 31. decembra 2013 sprejmejo na ravni Skupnosti zaradi določitve prednostnih nalog za razvoj podeželja.

(2) Strateške smernice morajo odražati večnamensko vlogo, ki jo ima kmetijstvo v bogastvu in raznolikosti krajine, živilskih proizvodih ter kulturni in naravni dediščini v vsej Skupnosti.

(3) Strateške smernice morajo določiti področja, ki so pomembna za uresničevanje prednostnih nalog Skupnosti, zlasti glede ciljev trajnostnega razvoja iz Göteborga in prenovljene Lizbonske strategije za rast in delovna mesta, določene na zasedanjih Evropskega sveta v Göteborgu (15. in 16. junija 2001) oziroma v Solunu (20. in 21. junija 2003).

(4) Na podlagi teh strateških smernic bi morala vsaka država članica pripraviti svojo nacionalni strateški plan, ki predstavlja referenčni okvir za pripravo programov razvoja podeželja –

SKLENIL:

Edini člen

Sprejmejo se strateške smernice Skupnosti za razvoj podeželja (programsko obdobje 2007–2013), kakor so navedene v Prilogi.

V Bruslju, 20. februarja 2006

Za Svet
Predsednik
J. PRÖLL

⁽¹⁾ UL L 277, 21.10.2005, str. 1.

⁽²⁾ Še ni objavljeno v Uradnem listu.

PRILOGA

Strateške smernice Skupnosti za razvoj podeželja (programsko obdobje 2007–2013)**1. UVOD**

Uredba (ES) št. 1698/2005 opredeljuje namen in obseg pomoči iz EKSRP. Strateške smernice Skupnosti določajo področja v tem okviru, ki so pomembna za uresničevanje prednostnih nalog Skupnosti, zlasti glede ciljev trajnostnega razvoja iz Göteborga in prenovljene Lizbonske strategije za rast in delovna mesta.

Strateške smernice Skupnosti za razvoj podeželja bodo pomagale:

- določiti in se sporazumeti o področjih, kjer je s pomočjo EU za razvoj podeželja ustvarjena največja dodana vrednost na ravni EU,
- ustvariti povezavo z glavnimi prednostnimi nalogami EU (Göteborg, Lizbona) in jih prenesti v politiko razvoja podeželja,
- zagotoviti usklajenost z drugimi politikami EU, zlasti na področjih kohezije in okolja,
- spremljati izvajanje nove tržno usmerjene skupne kmetijske politike (SKP) in potrebnega prestrukturiranja, ki ga bo vključevala v starih in novih državah članicah.

2. RAZVOJ PODEŽELJA IN SPLOŠNI CILJI SKUPNOSTI**2.1 SKP in razvoj podeželja**

Kmetijstvo je še naprej največji uporabnik podeželskih zemljišč, kot tudi ključni dejavnik kakovosti življenjskega prostora na podeželju in okolja. Pomen in ustreznost SKP in razvoja podeželja sta se povečala z nedavno širitvijo Evropske unije.

Brez obeh stebrov SKP, politike trga in razvoja podeželja, bi se številna podeželska območja v Evropi soočala z naraščajočimi gospodarskimi, socialnimi in okoljskimi problemi. Evropski model kmetijstva odraža večnamensko vlogo, ki jo ima kmetijstvo v bogastvu in raznolikosti krajine, živilskih proizvodih ter kulturni in naravni dediščini⁽¹⁾.

Vodilna načela SKP, politike trga in razvoja podeželja je določil Evropski svet v Göteborgu (15. in 16. junija 2001). V skladu z njegovimi zaključki mora biti močna gospodarska storilnost v korak s trajnostno uporabo naravnih virov in nivoji odpadkov, vzdrževanjem biotske raznovrstnosti, ohranjanjem ekosistemov in izogibanjem dezertifikaciji. Da bi se uspešno spoprijeli s temi izzivi, Evropski svet soglaša, da bi morala SKP in njen prihodnji razvoj s svojimi cilji med drugim prispevati k doseganju trajnostnega razvoja z večjim poudarkom na spodbujanju zdravih, visoko kakovostnih proizvodov, okoljsko trajnostnih proizvodnih metod, vključno z ekološko pridelavo, obnovljivimi surovinami in varstvom biotske raznovrstnosti.

Ta vodila načela so potrdili sklepi Lizbonske strategije Evropskega sveta v Solunu (20. in 21. junija 2003). Reformirana SKP in razvoj podeželja lahko v prihodnjih letih ključno prispevata h konkurenčnosti in trajnostnemu razvoju.

⁽¹⁾ Sklepi predsedstva Evropskega sveta v Luxembourg (12. in 13. decembra 1997), Berlinu (24. in 25. marca 1999) in Bruslju (24. in 25. oktobra 2002).

2.2 Na poti k trajnostnemu kmetijstvu: reformi SKP iz leta 2003 in 2004

Reformi SKP iz leta 2003 in 2004 predstavljata glavni ukrep za zboljšanje konkurenčnosti in trajnostnega razvoja kmetijske dejavnosti v EU in določata okvir za prihodnje reforme. Zaporedni reformi sta prispevali h konkurenčnosti evropskega kmetijstva z zmanjšanjem garancij za zaščito cen in pospešili strukturno prilagajanje. Uvedba nevezanih neposrednih plačil spodbuja kmete, da se bolj odzivajo na tržne signale, ki jih ustvarja povpraševanje potrošnikov, kakor na spodbude politike, povezane s količino. Vključitev okoljskih standardov, standardov varnosti hrane, ter zdravja in dobrega počutja živali v navzkrižni skladnosti krepi zaupanje potrošnikov in večja okoljsko trajnost kmetovanja.

2.3 Razvoj podeželja 2007–2013

Prihodnja politika razvoja podeželja se osredotoča na tri ključna področja: kmetijsko-živilsko gospodarstvo, okolje in širše podeželsko gospodarstvo ter prebivalstvo. Nova generacija strategij in programov razvoja podeželja bo oblikovana okoli štirih osi, in sicer: os 1: izboljšanje konkurenčnosti za kmetijstvo in gozdarstvo, os 2: izboljšanje okolja in krajine, os 3: o kakovosti življenja na podeželskih območjih in diverzifikacija podeželskega gospodarstva.

V osi 1 bodo številni ukrepi usmerjeni v človeški in fizični kapital v sektorjih kmetijstva, prehrane in gozdarstva (pospeševanje prenosa znanja in inovacij) in kakovosti proizvodnje. Os 2 zagotavlja ukrepe za varstvo in povečanje naravnih virov, kot tudi za ohranjanje sistemov kmetijstva in gozdarstva visoke naravne vrednosti ter kulturne krajine evropskih podeželskih območij. Os 3 pomaga pri razvoju lokalne infrastrukture in človeškega kapitala v podeželskih območjih za zboljšanje pogojev za rast in ustvarjanje delovnih mest v vseh sektorjih in za diverzifikacijo gospodarskih dejavnosti. Os 4, ki temelji na izkušnjah Leader, uvaja možnosti za inovativno upravljanje prek lokalnih pristopov k razvoju podeželja od spodaj navzgor.

2.4 Obvladovanje izzivov

Za podeželska območja je značilna velika raznolikost razmer, od oddaljenih podeželskih območij, kjer število prebivalcev upada, do perifernih urbanih območij, ki so pod vse večjim pritiskom urbanih središč.

V skladu z opredelitvijo OECD, ki temelji na gostoti prebivalstva, podeželska območja ⁽¹⁾ predstavljajo 92 % ozemlja EU. 19 % prebivalstva živi v pretežno podeželskih regijah in 37 % v znatno podeželskih območjih. Te regije ustvarjajo 45 % bruto dodane vrednosti (BDV) v EU in zagotavljajo 53 % zaposlenosti, vendar se nagibajo k zaostajanju v primerjavi z nepodeželskimi območji glede številnih socialno-ekonomskih kazalnikov, vključno s strukturnimi kazalniki. V podeželskih območjih je prihodek na prebivalca približno za tretjino manjši ⁽²⁾, stopnje dejavnosti so nižje pri ženskah, storitveni sektor je manj razvit, visokošolske izobrazbene ravni so splošno nižje in odstotek gospodinjstev s širokopasovnim dostopom do interneta je manjši. Oddaljenost in perifernost sta glavna problema v nekaterih podeželskih regijah. Te pomanjkljivosti so še večje v pretežno podeželskih regijah, čeprav se lahko splošna slika na ravni EU med državami članicami znatno razlikuje. Pomanjkanje priložnosti, stikov in izobraževalne infrastrukture so posebej problem za ženske in mlade v oddaljenih podeželskih območjih.

Razširitev je spremenila kmetijski zemljevid. V starih državah članicah znaša kmetijstvo 2 % BDP, v novih državah članicah 3 % in v Romuniji in Bolgariji več kot 10 %. V novih državah članicah je delež zaposlenih v kmetijstvu trikrat večji (12 %) kakor v starih državah članicah (4 %). V Bolgariji in Romuniji je stopnja zaposlenosti v kmetijstvu precej višja.

Kombinirani kmetijski in živilski sektor predstavlja pomemben del gospodarstva EU in ponuja 15 milijonov delovnih mest (8,3 % vseh delovnih mest) in 4,4 % BDP. EU je največja svetovna proizvajalka hrane in pijač s kombinirano proizvodnjo, ocenjeno na 675 milijard EUR. Vendar ostaja sektor visoko polariziran in razdrobljen glede na velikost z znatnimi možnostmi in grožnjami za podjetja. Gozdarstvo in z njim povezane panoge zaposlujejo okrog 3,4 milijone ljudi s prometom 350 milijard EUR, vendar se trenutno izkorišča le 60 % letne gozdne rasti.

⁽¹⁾ Opredelitev OECD temelji na deležu prebivalstva, ki živi v podeželskih skupnostih (tj. z manj kot 150 prebivalcev na km²) v dani regiji NUTS III. Glej razširjeno presoj o vplivov – SEK(2004) 931. To je edina mednarodno priznana opredelitev podeželskih območij. Vendar v nekaterih primerih ne upošteva v polni meri prebivalstva, ki živi v gostejše naseljenih podeželskih območjih, zlasti v perifernih urbanih območjih. V okviru teh smernic je uporabljena le za statistične in opisne namene.

⁽²⁾ Merjeno z BDP po pariteti kupne moči.

Kmetijstvo in gozdarstvo predstavljata 77 % rabe zemljišč v EU. Okoljska uspešnost kmetijstva pri ohranjanju in povečevanju naravnih virov je v zadnjih letih raznovrstna. Glede kakovosti vode je skupni presežek dušika od 1990 rahlo upadel v večini starih držav članic, čeprav so nekatere države in regije še vedno deležne znatnega pritiska spiranja hranil. V številnih območjih še trajajo problemi emisij amoniaka, eutrofikacije, slabšanja tal in zmanjšanja biotske raznovrstnosti. Vendar se vedno večji del kmetijskih zemljišč namenja ekološki pridelavi (5,4 milijonov hektarov v EU) in obnovljivim virom (ocenjenih 1,4 milijonov hektarov se je v letu 2004 porabilo za bioenergetsko proizvodnjo, od tega 0,3 milijonov hektarov za premijo za energetske pridelke in 0,6 milijonov hektarov za praho). Dolgoročna gibanja v podnebnih spremembah bodo imela vedno večji vpliv na obliko vzorcev kmetovanja in gozdarstva. Zaščita biotske raznovrstnosti je z izvajanjem Nature 2000 napredovala – določenih je bilo okrog 12–13 % kmetijskih in gozdnih zemljišč. Kmetijski sistemi visoke naravne vrednosti imajo pomembno vlogo pri ohranjanju biotske raznovrstnosti in habitatov ter prav tako pri varstvu krajine in kakovosti tal. V večini držav članic ti sistemi kmetovanja predstavljajo med 10 in 30 % kmetijskih zemljišč. V nekaterih območjih bi lahko opuščanje kmetovanja predstavljalo resno okoljsko tveganje.

Podeželska območja se tako soočajo zlasti z izzivi v zvezi z rastjo, delovnimi mesti in trajnostjo v prihodnjih letih. Vendar ponujajo realne možnosti glede potenciala za rast v novih sektorjih, zagotavljanja razvedrilnih dejavnosti na podeželju in turizma, privlačnosti kot kraja za življenje in delo ter njihove vloge kot rezervoarja naravnih virov in visoko cenjene krajine.

Kmetijski in živilski sektor morata izkoristiti priložnosti, ki jih ponujajo novi pristopi, tehnologije in inovacije, da bosta izpolnila naraščajoče povpraševanje trga v Evropi in svetu. Predvsem pa bo vlaganje v ključni vir, človeški kapital, omogočilo podeželskim območjem in kmetijsko-živilskemu sektorju samozavesten pogled v prihodnost.

Ob ponovnem lansiranju Lizbonske strategije je Evropski svet znova potrdil, da je potrebno na Lizbonsko strategijo gledati v širšem kontekstu trajnostnega razvoja, da je potrebno sedanje potrebe zadovoljiti, ne da bi ogrozili možnosti prihodnjih generacij, da bi izpolnile svoje lastne potrebe⁽¹⁾. Novo programsko obdobje zagotavlja edinstveno priložnost za ponovno osredotočenje podpore iz novega EKSRP na rast, delovna mesta in trajnost. V tem smislu je povsem v skladu z Deklaracijo o vodilnih načelih trajnostnega razvoja⁽²⁾ in s prenovljenim lizbonskim akcijskim programom, ki skuša določiti ciljne vire, s katerimi bi naredili Evropo privlačnejšo za naložbe in delo, pospeševali znanje in inovacije za rast in ustvarili več in boljša delovna mesta.

Politika razvoja podeželja mora podeželskim območjem pomagati, da izpolnijo te cilje v obdobju 2007–2013. To zahteva bolj strateški pristop h konkurenčnosti, ustvarjanju delovnih mest in inovativnosti v podeželskih območjih ter boljše upravljanje izvedbe programov. Potrebna je večja osredotočenost na v prihodnost usmerjene naložbe v ljudi, znanje in izkušnje ter kapital v kmetijskem in gozdarskem sektorju, na nove načine izvajanja okoljskih storitev, koristnih za vse, in ustvarjanje več in boljših delovnih mest z diverzifikacijo, zlasti za ženske in mlade. S tem ko politika razvoja podeželja pomaga podeželskim območjem EU, da izpolnjujejo svoj potencial kot privlačen kraj za naložbe, delo in življenje, lahko prispeva k trajnostnemu razvoju evropskega ozemlja.

3. DOLOČITEV PREDNOSTNIH NALOG SKUPNOSTI ZA RAZVOJ PODEŽELJA V PROGRAMSKEM OBDOBJU 2007–2013

V okviru ciljev, vzpostavljenih v Uredbi (ES) št. 1698/2005, spodaj navedene strateške smernice določajo prednostne naloge Skupnosti v skladu s členom 9 Uredbe. Smernice so namenjene vključevanju glavnih prednostnih nalog politike, opredeljenih v sklepih Evropskih svetov v Lizboni in Göteborgu. Za vsak sklop prednostnih nalog so predstavljeni ponazorilni ključni ukrepi. Na podlagi teh strateških smernic države članice pripravijo svoje nacionalne strateške načrte, ki predstavljajo referenčni okvir za pripravo programov razvoja podeželja.

⁽¹⁾ Sklepi predsedstva Evropskega sveta v Bruslju (22. in 23. marca 2005).

⁽²⁾ Sklepi predsedstva Evropskega sveta v Bruslju (16. in 17. junija 2005).

Viri, namenjeni prednostnim nalogam razvoja podeželja Skupnosti (v okviru predpisanih minimalnih mej financiranja za vsako os), bodo odvisni od posebnega položaja, prednosti, slabosti in možnosti vsakega programskega območja. Vsako od prednostnih nalog Skupnosti in njen prispevek k ciljem iz Lizbone in Göteborga bo potrebno na ravni države članice prenesti v nacionalni strateški načrt ter programe razvoja podeželja. V številnih primerih bodo nacionalne ali regionalne prednostne naloge določene za posebne probleme, povezane s kmetijsko-živilsko verigo ali okoljskim, podnebnim in geografskim položajem kmetijstva in gozdarstva. Podeželska območja se bodo morda morala ukvarjati z drugimi posebnimi vprašanji, kot so periferni urbani pritisk, nezaposlenost, oddaljenost ali nizka gostota prebivalstva.

3.1 Zboljšanje konkurenčnosti kmetijskega in gozdarskega sektorja

Strateška smernica Skupnosti

Evropsko kmetijstvo, gozdarstvo in živilskopridelovalni sektor imajo velik potencial za nadaljnji razvoj proizvodov visoke kakovosti in z dodano vrednostjo, ki bodo izpolnjevali raznoliko in naraščajoče povpraševanje evropskih potrošnikov in svetovnih trgov.

Viri, namenjeni osi 1, morajo prispevati k močnemu in dinamičnemu evropskemu kmetijsko-živilskemu sektorju z osredotočenjem na prednostne naloge prenosa znanja, modernizacije, inovacij in kakovosti v prehransko verigo in prednostne sektorje za naložbe v fizični in človeški kapital.

Za izpolnitev teh prednostnih nalog se države članice spodbudi, da podporo osredotočijo na ključne ukrepe. Taki ključni ukrepi lahko vključujejo:

- (i) prestrukturiranje in modernizacijo kmetijskega sektorja, ki še naprej igrata pomembno vlogo v razvoju številnih podeželskih območij, zlasti v novih državah članicah. Uspešna kmetijska prilagoditev je lahko ključna za izboljšanje konkurenčnosti in okoljske trajnosti kmetijskega sektorja in večanje delovnih mest in rasti v sorodnih področjih gospodarstva. To vključuje spodbujanje pričakovanih sprememb v kmetijskem sektorju v okviru prestrukturiranja in modernizacije ter razvoja proaktivnega pristopa k usposabljanju in preusposabljanju kmetov, zlasti glede prenosljivih znanj;
- (ii) izboljšanje vključevanja v kmetijsko-živilsko verigo. Evropska živilska industrija je ena najbolj konkurenčnih in inovativnih na svetu, vendar se sooča z naraščajočo svetovno konkurenco. V podeželskem gospodarstvu je dovolj prostora za ustvarjanje in trženje novih proizvodov, za ohranitev večje vrednosti v podeželskih območjih s shemami kakovosti in za dvig profila evropskih proizvodov v čezmorskih območjih. Uporaba svetovalnih storitev in podpore pri doseganju standardov Skupnosti bo prispevala k temu procesu vključevanja. Tržno usmerjeni kmetijski sektor bo pripomogel k nadaljnji utrditvi položaja evropskega kmetijsko-živilskega sektorja kot glavnega delodajalca in vira gospodarske rasti;
- (iii) olajšanje inovativnosti in dostopa do raziskav in razvoja (R&R). Inovativnost je vse bolj pomembna za evropski kmetijski, kmetijsko-živilski in gozdarski sektor. Čeprav so velike evropske kmetijsko-živilske družbe pogosto vodilne pri novih trendih, bi lahko uvedba novih proizvodov in procesov znatno prispevala k uspešnosti manjših predelovalcev in kmetij. Zlasti nove oblike sodelovanja bi olajšale dostop do R&R, inovacij in ukrepov, sprejetih na podlagi 7. okvirnega programa ⁽¹⁾;
- (iv) spodbujanje prevzema in razširitve informacijskih in komunikacijskih tehnologij (IKT). Ugotovljeno je, da kmetijsko-živilski sektor kot celota zaostaja pri prevzemanju IKT tehnologij. To velja zlasti za manjša podjetja. Sprejemanje aplikacij e-poslovanja je zunaj velikih multinacionalnih podjetij in njihovih večjih dobaviteljev še vedno na nizki ravni. Skladi za razvoj podeželja morajo dopolnjevati prihodnje pobude Komisije, kot je i2010 na področjih e-poslovanja (zlasti v zvezi z malimi in srednje velikimi podjetji), e-znanj in e-učenja;

⁽¹⁾ Pri tem je treba upoštevati tudi delo Stalnega odbora za raziskave v kmetijstvu.

- (v) pospeševanje dinamičnega podjetništva. Nedavne reforme so ustvarile tržno usmerjeno okolje za evropsko kmetijstvo. To prinaša nove možnosti za kmetijska podjetja. A uresničitev tega gospodarskega potenciala bo odvisna od razvoja strateških in organizacijskih sposobnosti. Spodbujanje vključevanja mladih kmetov v poklic lahko pri tem igra pomembno vlogo;
- (vi) razvoj novih trgov za kmetijske in gozdarske proizvode. Novi trgi lahko ponudijo višjo dodano vrednost, zlasti za kakovostne proizvode. Podpora za naložbe in usposabljanje na področju neživilske proizvodnje v razvoju podeželja lahko dopolni ukrepe, sprejete v okviru prvega stebra, z ustvarjanjem inovativnih novih trgov za proizvodnjo ali s pomočjo pri razvoju obnovljivih energetskih materialov, biogoriv ter predelovalnih zmogljivosti;
- (vii) izboljšanje okoljske uspešnosti kmetij in gozdarstva. Dolgoročna trajnost bo odvisna od sposobnosti za proizvodnjo proizvodov, ki jih potrošniki želijo kupiti, ob doseganju visokih okoljskih standardov. Vlaganje v večjo okoljsko uspešnost lahko vodi tudi v izboljšanje učinkovitosti v proizvodnji, ustvarjanje položaja, koristnega za vse;

Za povečanje generacijske pomladitve v kmetijstvu se lahko upoštevajo kombinacije ukrepov, ki so na voljo v okviru osi 1, prilagojene potrebam mladih kmetov.

3.2 Zboljšanje okolja in podeželja

Strateška smernica Skupnosti

Za varstvo in povečanje naravnih virov EU in krajine podeželskih območij, morajo viri, namenjeni osi 2, prispevati k trem prednostnim področjem na ravni EU: biotski raznovrstnosti in ohranjanju ter razvoju sistemov kmetijstva in gozdarstva visoke naravne vrednosti in tradicionalnih kmetijskih krajinah, vodi in podnebnim spremembam.

Ukrepi, ki so na voljo v okviru osi 2, se morajo uporabiti za vključitev teh okoljskih ciljev in prispevati k izvajanju kmetijske in gozdarske mreže Natura 2000, k zavezi iz Göteborga za zaustavitev upadanja biotske raznovrstnosti do leta 2010, k ciljem Direktive 2000/60/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. oktobra 2000 o določitvi okvira za ukrepe Skupnosti na področju vodne politike⁽¹⁾ in Kjotskega protokola za ublažitev podnebnih sprememb.

Za izpolnitev teh prednostnih nalog se države članice spodbudi, da podporo osredotočijo na ključne ukrepe. Taki ključni ukrepi lahko vključujejo:

- (i) pospeševanje okoljskih storitev in živalim prijaznih kmetijskih praks. Evropski državljani pričakujejo od kmetov, da bodo spoštovali obvezne standarde. Številni pa tudi soglašajo, da bi bilo potrebno kmete nagraditi, če prevzamejo zaveze, ki gredo še dlje, in opravljajo storitve, ki jih trg sam ne bi zagotovil, zlasti kadar zadevajo posebne vire izjemnega pomena v okviru kmetijstva in gozdarstva, kot sta voda in tla;
- (ii) ohranjanje obdelovalne krajine in gozdov. V Evropi je večina pomembnega podeželskega okolja produkt kmetijstva. Trajnostne prakse upravljanja zemljišč lahko pomagajo pri zmanjševanju tveganj, ki so povezana z opuščanjem, dezertifikacijo in gozdnimi požari, zlasti na območjih z omejenimi možnostmi. Ustrezni sistemi kmetovanja pomagajo ohraniti krajino in habitate, ki obsegajo vse od močvirij do suhih travnikov in gorskih pašnikov. V številnih območjih je to pomemben del kulturne in naravne dediščine in privlačnosti podeželskih območij kot krajev za življenje in delo;

⁽¹⁾ UL L 327, 22.12.2000, str. 1. Direktiva, kakor je bila spremenjena z Odločbo št. 2455/2001/ES (UL L 331, 15.12.2001, str. 1).

- (iii) boj proti podnebnim spremembam. Kmetijstvo in gozdarstvo sta v ospredju razvoja obnovljive energije in materialnih virov za bioenergetske naprave. Ustrezne kmetijske in gozdarske prakse lahko prispevajo k zmanjšanju emisij toplogrednih plinov in ohranjanje učinka ponorov ogljika iz gozdov in organske snovi v sestavi tal ter hkrati pomagajo pri prilagoditvi na učinke podnebnih sprememb;
- (iv) utrjevanje prispevka ekološkega kmetovanja. Ekološko kmetovanje predstavlja celovit pristop k trajnostnemu kmetijstvu. V tem smislu je mogoče nadalje okrepiti njegov prispevek k okoljskim ciljem in ciljem dobrega počutja živali;
- (v) spodbujanje okoljskih/gospodarskih pobud, koristnih za vse. Zagotavljanje okoljskih dobrin, zlasti s kmetijsko-okoljskimi ukrepi, lahko prispeva k istovetnosti podeželskih območij in njihovih živilskih proizvodov. Tvorijo lahko osnovo za rast in delovna mesta, ki jih ustvarjata turizem in zagotavljanje razvedrilnih dejavnosti na podeželju, zlasti kadar so povezane z diverzifikacijo v turističnem, obrtnem, izobraževalnem ali neživilskem sektorju;
- (vi) pospeševanje ozemeljskega ravnotežja. Programi razvoja podeželja lahko bistveno prispevajo k privlačnosti podeželskih območij. Lahko tudi pomagajo zagotoviti, da se v konkurenčnem, na znanju temelječem gospodarstvu ohranja trajnostno ravnotežje med urbani in podeželskimi območji. V kombinaciji z drugimi programskimi osmi lahko ukrepi upravljanja zemljišč pozitivno prispevajo k prostorski razporeditvi gospodarske dejavnosti in ozemeljske kohezije.

3.3 Zboljšanje kakovosti življenja v podeželskih območjih in spodbujanje diverzifikacije podeželskega gospodarstva

Strateška smernica Skupnosti

Viri, namenjeni področjem diverzifikacije podeželskega gospodarstva in kakovosti življenja v podeželskih območjih v okviru osi 3, morajo prispevati h glavni prednostni nalogi ustvarjanja zaposlitvenih možnosti in pogojem za rast. Vrsto ukrepov, ki so na voljo v okviru osi 3, je potrebno uporabljati zlasti za spodbujanje oblikovanja zmogljivosti, pridobivanja spretnosti in organizacije za razvoj lokalne strategije, kot tudi za pomoč pri zagotavljanju, da bodo podeželska območja ostala privlačna za prihodnje generacije. Pri pospeševanju usposabljanja, informiranja in podjetništva je treba upoštevati posebne potrebe žensk, mladih in starejših delavcev.

Za izpolnitev teh prednostnih nalog se države članice spodbudi, da podporo osredotočijo na ključne ukrepe. Taki ključni ukrepi lahko vključujejo:

- (i) dvig gospodarske dejavnosti in stopenj zaposlenosti v širšem podeželskem gospodarstvu. Diverzifikacija je potrebna za rast, zaposlovanje in trajnostni razvoj v podeželskih območjih in s tem prispeva k boljšemu ozemeljskemu ravnotežju v gospodarskem in socialnem smislu. Turizem, obrti in zagotavljanje razvedrilnih dejavnosti na podeželju so razvijajoči se sektorji v številnih regijah in ponujajo možnosti za diverzifikacijo na kmetiji izven kmetijstva in za razvoj mikro podjetij v širšem podeželskem gospodarstvu;
- (ii) spodbujanje vstopa žensk na trg dela. V številnih podeželskih območjih predstavlja neustrezno otroško varstvo posebne ovire. Lokalne pobude za razvoj ustanov za varstvo otrok lahko olajšajo dostop na trg dela. To lahko vključuje razvoj infrastrukture za varstvo otrok, potencialno v kombinaciji s pobudami za spodbujanje ustvarjanja malih podjetij, povezanih s podeželskimi dejavnostmi in lokalnimi storitvami;
- (iii) vrnitev življenja v vasi. Celostne pobude, ki združujejo diverzifikacijo, ustvarjanje podjetij, investicije v kulturno dediščino, infrastrukturo za lokalne storitve in obnovo lahko prispevajo k zbolšanju gospodarskih možnosti in kakovosti življenja;

- (iv) razvoj mikro podjetij in obrti lahko temelji na tradicionalnih spretnostih ali vnaša nove usposobljenosti, zlasti v kombinaciji z nabavo opreme, usposabljanjem in poučevanjem, in s tem pomaga pospeševati podjetništvo ter razvijati gospodarske mreže;
- (v) usposabljanje mladih za spretnosti za potrebe diverzifikacije lokalnega gospodarstva lahko pokrije povpraševanje po turizmu, rekreaciji, okoljskih storitvah, tradicionalnih podeželskih običajih in kakovostnih proizvodih;
- (vi) spodbujanje prevzema in razširitve IKT. Prevzem in razširjanje IKT sta v podeželskih območjih bistvena za diverzifikacijo, kot tudi za lokalni razvoj, zagotavljanje lokalnih storitev in spodbujanje e-vključevanja. Ekonomije obsega se lahko doseže s pobudami IKT za vasi, ki kombinirajo opremo IT, mreženje in usposabljanje za e-znanja v okviru struktur skupnosti. Take pobude lahko zelo olajšajo prevzem IT s strani lokalnih kmetij in podeželskih podjetij in sprejetje e-poslovanja in e-trgovanja. Za premagovanje slabih strani neugodne lege je potrebno v celoti izkoristiti možnosti, ki jih ponujajo internet in širokopasovne komunikacije, podprte na primer z regionalnimi programi v okviru strukturnih skladov;
- (vii) razvoj zagotavljanja in inovativne uporabe obnovljivih virov energije lahko prispeva k ustvarjanju novih trgov za kmetijske in gozdarske proizvode, zagotavljanju lokalnih storitev in diverzifikaciji podeželskega gospodarstva;
- (viii) spodbujanje razvoja turizma. Turizem je glavni sektor rasti v številnih podeželskih območjih in lahko oblikuje kulturno in naravno dediščino. Povečana uporaba IKT v turizmu za rezervacije, promocijo, trženje, oblikovanje storitev in rekreacijske dejavnosti lahko pomaga povečati število obiskovalcev in dolžino bivanja, zlasti kadar zagotavlja povezave na manjše infrastrukture in spodbuja kmečki turizem;
- (ix) izboljšanje lokalne infrastrukture, zlasti v novih državah članicah. V prihodnjih letih bodo izvedena večja vlaganja v glavne telekomunikacijske, transportne, energetske in vodne infrastrukture. Znatna podpora bo na voljo iz strukturnih skladov, od vseevropskih omrežij do razvoja povezav do poslovnih ali znanstvenih parkov. Za celotno uresničitev multiplikacijskega učinka pri delovnih mestih in rasti ima lahko mala lokalna infrastruktura, podprta v okviru programov za razvoj podeželja, bistveno vlogo pri povezovanju teh glavnih naložb z lokalnimi strategijami za diverzifikacijo in razvoj potenciala kmetijskega in živilskega sektorja.

3.4 Gradnja lokalnih zmogljivosti za zaposlovanje in diverzifikacijo

Strateška smernica Skupnosti

Viri, namenjeni osi 4 (Leader), morajo prispevati k prednostnim nalogam osi 1 in 2 in zlasti osi 3, in imeti tudi pomembno vlogo pri horizontalni prednostni nalogi izboljšanja upravljanja in sprostitve endogenega razvojnega potenciala podeželskih območij.

Podpora na podlagi osi 4 ponuja možnost, da se v okviru strategije lokalnega razvoja, ki jo vodi Skupnost in temelji na lokalnih potrebah in prednostih, kombinirajo vsi trije cilji – konkurenčnost, okolje in kakovost življenja/diverzifikacija. Celostni pristopi, ki vključujejo kmete, gozdarje in druge akterje na podeželju, lahko varujejo in poudarjajo lokalno naravno in kulturno dediščino, dvignejo okoljsko ozaveščenost in vlagajo v posebne proizvode, turizem in obnovljive vire in energijo ter jih spodbujajo.

Za izpolnitev teh prednostnih nalog se države članice spodbudi, da podpora osredotočijo na ključne ukrepe. Taki ključni ukrepi lahko vključujejo:

- (i) gradnjo zmogljivosti lokalnega partnerstva, spodbujanje in pridobitev promocijskih znanj lahko pomagajo sprostiti lokalni potencial;
- (ii) spodbujanje javno-zasebnih partnerstev. Zlasti Leader bo imel še naprej pomembno vlogo pri spodbujanju inovativnih pristopov k razvoju podeželja in združevanju zasebnega in javnega sektorja;
- (iii) spodbujanje sodelovanja in inovativnosti. Lokalne pobude, kot sta Leader in podpora za diverzifikacijo, imajo lahko bistveno vlogo pri povezovanju ljudi z novimi idejami in pristopi, spodbujanju inovativnosti in podjetništva ter pospeševanju vključenosti in zagotavljanjem lokalnih storitev. Spletne skupnosti lahko pomagajo pri razširjanju znanja, izmenjavi dobrih praks in inovativnosti pri podeželskih proizvodih in storitvah;
- (iv) izboljšanje lokalnega upravljanja. Leader lahko pomaga pospeševati inovativne pristope s povezovanjem kmetijstva, gozdarstva in lokalnega gospodarstva in s tem pomaga razvejati gospodarsko bazo in okrepi družbeno-gospodarsko mrežo podeželskih območij.

3.5 Zagotavljanje usklajenosti pri programiranju

Strateška smernica Skupnosti

Pri izdelavi svojih nacionalnih strategij morajo države članice zagotoviti, da bodo sinergije med osmi in znotraj njih čim večje in da se preprečijo morebitna nasprotja. Po potrebi lahko razvijejo celostne pristope. Lahko bodo tudi razmislile, kako upoštevati druge strategije na ravni EU, kot so Akcijski načrt za ekološko hrano in kmetovanje, zavezanost k povečani uporabi obnovljivih virov energije ⁽¹⁾, potreba po razvoju srednje in dolgoročne strategije EU za boj proti podnebnim spremembam ⁽²⁾ ter potreba po predvidevanju verjetnih vplivov na kmetovanje in gozdarstvo, gozdarska strategija EU in akcijski načrt (ki lahko pomaga pri rasti in zaposlovanju ter trajnostnih ciljih) ter prednostne naloge iz šestega okoljskega akcijskega programa Skupnosti, kakor je opredeljen v Sklepu št. 1600/2002/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. julija 2002 ⁽³⁾, zlasti tiste prednostne naloge, ki jih zahtevajo tematske okoljske strategije (varstvo tal, varstvo in ohranitev morskih okolij, trajnostna raba pesticidov, onesnaževanje zraka, urbano okolje, trajnostna raba virov, recikliranje odpadkov).

Na ravni EU in ravni države članice je na voljo več sredstev za izboljšanje upravljanja in izvajanja politike. Lahko se uporabi tehnična pomoč za gradnjo evropske in nacionalne mreže za razvoj podeželja, kot platforme za izmenjavo najboljših praks in strokovnega znanja med zainteresiranimi stranmi o vseh vidikih oblikovanja, upravljanja in izvajanja politike. Pri pripravi nacionalnih strategij bo potrebno upoštevati informacije in obveščanje javnosti za zagotovitev zgodnje vključitve različnih udeležencev in jih pripraviti za poznejše stopnje izvajanja.

3.6 Komplementarnost med instrumenti Skupnosti

Strateška smernica Skupnosti

Potrebno je spodbujati sinergijo med strukturno, zaposlitveno in razvojno politiko podeželja. V tem kontekstu morajo države članice zagotoviti komplementarnost in skladnost med ukrepi, ki naj bi se financirali iz Evropskega sklada za regionalni razvoj, Kohezijskega sklada, Evropskega socialnega sklada, Evropskega sklada za ribištvo in EKSRP na danem ozemlju in danem področju dejavnosti. Glavna vodilna načela glede razmejitvene linije in koordinacijskih mehanizmov med ukrepi, ki jih podpirajo različni skladi, je treba opredeliti v nacionalnem strateškem referenčnem okviru in v nacionalnem strateškem načrtu.

⁽¹⁾ Zaključki predsedstva – Evropski svet v Bruslju, 25. in 26. marca 2004.

⁽²⁾ Zaključki predsedstva – Evropski svet v Bruslju, 22. in 23. marca 2005.

⁽³⁾ UL L 242, 10.9.2002, str. 1.

Za naložbe v infrastrukturo bi bil lahko obseg intervencij vodilno načelo. Na primer, za naložbe v transport in drugo infrastrukturo na ravni države članice, regije ali podregije bi se uporabljali instrumenti kohezijske politike, medtem ko se lahko na lokalni ravni uporablja osnovni ukrep storitev na podlagi osi 3, ki zagotavlja povezavo med lokalnimi in regionalnimi ravnmi.

Za razvoj človeškega kapitala bi se podpora za razvoj podeželja usmerila na kmete in gospodarske akterje, vključene v diverzifikacijo podeželskega gospodarstva. Prebivalstvo podeželskih območij lahko dobi podporo v okviru celostnega pristopa od spodaj navzgor. Ukrepe na teh področjih je treba izvajati v popolni usklajenosti s cilji evropske strategije zaposlovanja, kot je določena v integriranih smernicah za rast in delovna mesta, in skladno z ukrepi, sprejetimi na podlagi programov nacionalnih reform v okviru lizbonskega procesa. Delovni program Izobraževanje in usposabljanje 2010 skuša doseči lizbonske cilje glede izobraževanja in usposabljanja. Vseživljenjsko učenje je bistvo tega programa in se nanaša na vse ravni in vrste izobraževanja in usposabljanja, vključno s kmetijskim, gozdarskim in kmetijsko-živilskim sektorjem.

4. SISTEM POROČANJA

Uredba (ES) št. 1698/2005 predvideva strateško spremljanje strategije Skupnosti in nacionalnih strategij. Osnova za poročanje o napredku bo skupni okvir za spremljanje in ocenjevanje, ki bo vzpostavljen v sodelovanju z državami članicami.

Okvir bo zagotovil omejeno število skupnih kazalnikov in skupno metodologijo. Dopolnjen bo s kazalniki, specifičnimi za program, ki bodo odražali značaj vsakega programskega območja.

Skupni set kazalnikov bo omogočil združevanje učinkov, rezultatov in vplivov na ravni EU in pomagal oceniti napredek pri doseganju prednostnih nalog Skupnosti. Osnovni kazalniki, opredeljeni na začetku programskega obdobja, bodo omogočili ocenjevanje začetnega položaja in bodo podlaga za razvoj programske strategije.

Ocenjevanje bo stalno in bo na programski ravni obsegalo predhodno, vmesno in naknadno ocenjevanje, kot tudi drugo ocenjevanje, ki se šteje koristno za izboljšanje upravljanja programa in njegovega učinka. Spremljale ga bodo tematske študije in sinteza ocen na ravni Skupnosti, kakor tudi dejavnosti evropskega omrežja za razvoj podeželja kot platforme za izmenjavo in oblikovanje zmogljivosti za ocenjevanje v državah članicah. Izmenjava dobrih praks in skupna uporaba rezultatov ocenjevanja lahko znatno prispevata k učinkovitosti razvoja podeželja. V tem pogledu mora imeti evropsko omrežje osrednjo vlogo pri pospeševanju stikov.